

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

ПАРХОМЕНКО Олександр Миколайович

УДК 378.011.3 - 051:792.8

**ФОРМУВАННЯ БАЛЕТМЕЙСТЕРСЬКИХ УМІНЬ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ
У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2016

Дисертація є рукописом.

Робота виконана в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник –

доктор педагогічних наук, професор
РОСТОВСЬКИЙ Олександр Якович,
Ніжинський державний
університет імені Миколи Гоголя,
завідувач кафедри музичної
педагогіки та хореографії.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
ОТИЧ Олена Миколаївна,
директор науково–дослідного інституту
ДВНЗ «Університет менеджменту
освіти НАПН України»;

кандидат педагогічних наук, доцент
АНДРОЩУК Людмила Михайлівна,
завідувач кафедри хореографії та
художньої культури,
Уманський державний університет
імені П.Г. Тичини.

Захист відбудеться 14 квітня 2016 року о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.26.053.01 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 14 березня 2016 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. Д. Сиротюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасна педагогічна освіта характеризується значними змінами, зумовленими новими концептуальними підходами до її реформування, зростанням вимог до рівня професійної підготовки вчителя. Його освітній потенціал має бути фундаментальним, збагачуватися шляхом глибокого засвоєння теоретичних і практичних фахових знань і вмінь.

Ці положення повною мірою стосуються й професійної підготовки майбутніх учителів хореографії, діяльність яких передбачає ініціативність і самостійність, оригінальність мислення, власний стиль творчості. Для цього у студентів необхідно розвивати ціннісне ставлення до творів хореографічного мистецтва, здатність до сприймання, розуміння і творення художніх образів, потреби в духовному самовираженні. Отже, хореографічна підготовка майбутнього вчителя хореографії – важлива умова розвитку його духовного потенціалу і творчих здібностей, фахової компетентності, індивідуального стилю культуротворчості.

У процесі становлення особистості майбутнього вчителя хореографії вагоме місце посідає формування його балетмейстерських умінь, що є важливою складовою хореографічної підготовки. Рівень сформованості балетмейстерських умінь характеризує ступінь підготовленості вчителя хореографії до роботи в освітніх закладах різного спрямування, виступає передумовою її ефективності.

Суттєвим внеском у розробку питань формування балетмейстерських умінь стали праці, присвячені загальним аспектам професійної підготовки вчителя хореографії (Л. Андрощук, О. Бурля, Ю. Громова, Л. Зязюн, О. Реброва, Ю. Ростовська, Т. Сердюк, Т. Чурпіта, Д. Шариков та ін.); питанням теорії та методики класичного танцю (Н. Базарова, Г. Березова, А. Ваганова, В. Мей, В. Писарєв, М. Тарасов, Л. Цветкова та ін.), народно-сценічного танцю (Г. Гусєв, Є. Зайцев, К. Зацепін, Т. Ткаченко, Ю. Чурко та ін.), українського танцю (К. Василенко, В. Верховинець, Р. Герасимчук, А. Гуменюк, С. Забрєдовський, С. Зубатов, А. Нагачевський, Б. Стасько, М. Степовий та ін.), історії хореографічного мистецтва (Ю. Бахрушин, Г. Боримська, М. Загайкевич, В. Красовська, В. Пасютинська, Ю. Станішевський та ін.); мистецтва балетмейстера (П. Білаш, Р. Захаров, Б. Колногузенко, А. Кривохижа, В. Нікітін, Ж-Ж. Новер, Т. Павлюк, І. Смирнов, В. Шевченко); фахової підготовки вчителя мистецтва (Г. Падалка, О. Отич, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Шевнюк, О. Щолокова та ін.).

Зазначимо, що питання формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії розглядалися здебільшого опосередковано, що, безперечно, негативно позначається на якості балетмейстерської підготовки.

Актуальність дослідження визначається також наявними *суперечностями* між:

- об'єктивною потребою істотного підвищення фахового рівня майбутніх учителів хореографії, збагачення їхнього художньо-творчого досвіду, з одного боку, та недостатньою науково-методичною розробкою проблеми формування балетмейстерських умінь студентів – з іншого;

- необхідністю осучаснення змісту, методів і форм організації балетмейстерської підготовки та недостатньою розробленістю цієї проблеми в контексті професійної освіти студентів-хореографів.

Сутність окреслених суперечностей вимагає розробки і впровадження у процес балетмейстерської підготовки майбутніх учителів хореографії ефективної моделі формування балетмейстерських умінь.

Актуальність, недостатня розробленість теоретичних і практичних аспектів окресленої проблеми зумовили доцільність вибору теми дослідження: **«Формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження входить до плану науково-дослідної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя і складає частину наукової теми кафедри музичної педагогіки та хореографії «Теоретичні основи художньо-творчого розвитку студентів у процесі фахової підготовки» (протокол № 1 від 03 вересня 2011 року).

Тему дослідження затверджено Вченою радою Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (протокол № 4 від 09 грудня 2010 року) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук України (протокол № 1 від 25 січня 2011 року).

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування й експериментальна перевірка моделі формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки.

Для досягнення мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан висвітлення у теорії й освітній практиці проблеми формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки.

2. Виявити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії.

3. Визначити критерії та рівні сформованості балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії.

4. Обґрунтувати та розробити модель формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки.

5. Експериментально перевірити ефективність розробленої моделі формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх учителів хореографії у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки.

Методи дослідження. Досягнення мети і розв'язання поставлених завдань передбачало використання таких методів: *теоретичні*: аналіз філософської, мистецтвознавчої, психолого-педагогічної літератури, нормативних документів з проблеми дослідження; систематизація й узагальнення теоретичних та

емпіричних даних для обґрунтування змісту досліджуваного явища; теоретичне моделювання процесу формування балетмейстерських умінь, що дало змогу систематизувати наукові розробки за темою дослідження; *емпіричні*: педагогічне спостереження, анкетування, тестування, експертна оцінка творчих завдань, бесіди, самостійні роботи студентів, педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний) для перевірки ефективності запропонованої методики; *статистичні*: розрахунок статистичних критеріїв для кількісного та якісного аналізу емпіричних даних, обчислення масиву даних на констатувальному і формуальному етапах педагогічного експерименту.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що:

- *вперше* розроблено й апробовано модель формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії на основі змістових доміантних ліній «Світ хореографічного мистецтва», «Я в хореографічному мистецтві», «Я в балетмейстерській діяльності»; визначено сукупність педагогічних умов, необхідних та достатніх для формування балетмейстерських умінь; обґрунтовано критерії та показники сформованості балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії;

- *конкретизовано* сутність понять «балетмейстерська підготовка майбутнього вчителя хореографії», «балетмейстерські вміння майбутнього вчителя хореографії»;

- *удосконалено* методичне забезпечення процесу формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії;

- *подальшого розвитку* набули форми і методи професійної підготовки майбутніх учителів хореографії у вищих педагогічних навчальних закладах.

Практичне значення одержаних результатів дослідження визначається можливістю впровадження у процес фахової підготовки майбутніх учителів хореографії апробованої моделі формування балетмейстерських умінь. Матеріали дослідження можуть мати практичне застосування у діяльності викладачів вищих навчальних закладів педагогічної та мистецької освіти, при розробці навчальних програм, викладанні дисциплін «Мистецтво балетмейстера», «Підготовка концертних номерів», «Хореографічний ансамбль»; написанні навчально-методичних посібників.

Результати дослідження **впроваджено** у навчально-виховний процес Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (довідка № 05/186 від 17 вересня 2015 року), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/1223 від 10 червня 2015 року), Херсонського державного університету (довідка № 01-28/1274 від 08 червня 2015 року), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 64-08/630 від 03 червня 2015 року).

Апробація результатів дослідження. Основні положення, результати та висновки дисертації обговорювалися на *міжнародних конференціях*: «Художня культура й освіта: традиції, сучасність, перспективи» (Мелітополь, 2012), «Інноваційний потенціал професійної підготовки майбутніх фахівців мистецької освіти» (Бердянськ, 2013), «Гуманістичні орієнтири мистецької

освіти» (Київ, 2013), «Актуальные проблемы мировой художественной культуры. Памяти профессора У. Д. Розенфельда» (Гродно, Беларусь), 2015), «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (Одеса, 2015), «Художня освіта та межі тисячоліть: здобутки, проблеми, перспективи» (Ніжин, 2015); на *всеукраїнських науково-практичних конференціях*: «Формула творчості: теорія і методика мистецької освіти» (Луганськ, 2011), «Проблеми та перспективи розвитку хореографічного мистецтва в системі вищої освіти України» (Херсон, 2011), «Методологічні та методичні засади мистецької освіти» (Ніжин, 2013), «Хореографічна та театральна культура України: педагогічні та мистецькі виміри» (Київ, 2013); на *всеукраїнських науково-практичних семінарах*: «Актуальні проблеми сучасної музичної освіти та виконавства» (Ніжин, 2011), «Мистецькі діалоги: культура, освіта, виконавство» (Ніжин, 2012), «Методологічні та методичні засади мистецької освіти» (Ніжин, 2013), «Мистецько-освітній простір України: історія і сучасність» (Ніжин, 2014); на засіданнях кафедри музичної педагогіки та хореографії Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (2010 – 2015).

Публікації. Основні теоретичні положення й результати дослідження знайшли відображення у 17 публікаціях, серед них: 10 статей у наукових фахових виданнях України, 2 – у міжнародних наукових фахових виданнях, 5 – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг становить 250 сторінок друкованого тексту, з них 188 – основного тексту. У списку використаних джерел представлено 260 найменувань, з них – 14 іноземними мовами. Робота містить 27 таблиць, 8 рисунків, 7 діаграм, 4 гістограми й додатки (на 34 сторінках).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, об'єкт, предмет, завдання, методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, наведено відомості про апробацію й упровадження результатів дослідження, представлено структуру дисертації.

У першому розділі «**Теоретичні основи формування балетмейстерських умінь вчителів хореографії**» на основі аналізу наукової літератури розкрито й охарактеризовано балетмейстерські вміння майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки; означено сутність і структуру діяльності балетмейстера, його основні амплуа як балетмейстера-творця, постановника, репетитора, педагога; встановлено основні елементи його творчого процесу; розкрито й уточнено сутність понять «балетмейстерська підготовка майбутнього вчителя хореографії», «балетмейстерські вміння майбутнього вчителя хореографії».

Значним внеском у забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів хореографії є праці, в яких розкривається теорія і методика навчання

класичного (Н. Базарова, Г. Березова, А. Ваганова, В. Костровицька, В. Мей, А. Мессерер, А. Писарєв, М. Серебриніков, Н. Тарасов, Л. Цветкова), характерного (О. Бочаров, А. Лопухов О. Ширяєв), народно-сценічного (Г. Гусєв, Є. Зайцев, К. Зацепін, К. Клімова, К. Ріхтер, Т. Ткаченко, Ю. Чурко), українського (К. Василенко, В. Верховинець, Р. Герасимчук, А. Гуменюк, С. Забрєдовський, В. Литвиненко, Ю. Марко, М. Поморянський, М. Пупченко, Б. Стасько), бального (Антон дю Беке, Е. Дини, Д. Єрмаков, В. Міщенко, О. Тимошенко), історико-побутового танців (М. Васильєва-Рождественська, Н. Ентеліс, С. Худєков); мистецтво балетмейстера (Г. Алексідзе, О. Голдрич, Р. Захаров, І. Єсаулов, І. Смирнов, О. Колосок, Н. Корисько, А. Кривохижа, В. Шевченко), історія хореографічного мистецтва (Ю. Бахрушин, Г. Боримська, В. Красовська, Ю. Станішевський, В. Пасютинська) тощо.

Посилаючись на теоретичні здобутки та практичний досвід відомих балетмейстерів минулого та сьогодення, виокремимо основні змістові блоки, необхідні для формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії.

I-й блок. Драматургія хореографічного твору та її застосування у діяльності балетмейстера. Драматургія хореографічного твору – це розвиток внутрішнього логічного конфлікту, в основі якого певна життєва ситуація, що розвивається та вирішується впродовж сюжетної музично-хореографічної дії. Дотримання основних частин драматургії хореографічного твору допомагає балетмейстерові в роботі над танцювальними композиціями дотримуватися танцювальної дії, епізодів, основного задуму та поставлених завдань.

II-й блок. Композиція танцю та її основні компоненти. Композиція танцю – це обдуманий цілісний хореографічний твір, який містить у собі низку компонентів, логічно пов'язаних сценічним простором; це композиційних план (лібрето, фабула), основні частини драматургії (експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка), певний музичний матеріал, хореографічний образ, танцювальний текст (рух, жест, поза, міміка, танцювальні комбінації), рисунок танцю (ракурс, напрямки пересування виконавців).

III-й блок. Балетмейстерська робота над створенням хореографічного образу. Завдання балетмейстера – відтворити засобами свого мистецтва атмосферу того часу, про який він розповідає у творі; через зображення конкретного явища, людини домогтися узагальненого художнього відображення дійсності у художньому образі.

Під балетмейстерською діяльністю розуміємо процес творення, постановки, виконання хореографічного твору, який вимагає від майбутнього вчителя хореографії розвинутого образного мислення, творчої уяви, комунікативних та організаторських здібностей, виконавських, педагогічних і репетиційно-постановчих умінь.

Обґрунтування сутності балетмейстерської діяльності дозволило виокремити її структурні компоненти: *мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-творчий, операційний.*

Мотиваційний компонент відображає рівень особливих інтересів і захоплень майбутніх учителів хореографії, їх зацікавленість й активну участь у

творчій діяльності. Він містить мотиви, мету, потреби в професійному навчанні, удосконаленні, самовихованні, саморозвитку; стимулює творчий вияв учителя-хореографа до фахової практики; припускає наявність інтересу до балетмейстерської діяльності, який характеризує потребу в знаннях, в оволодінні методикою роботи з хореографічним колективом.

Когнітивний компонент характеризує оволодіння майбутнім учителем хореографії знаннями, опрацювання інформації та роботи з інформаційними об'єктами, які, відповідно, впливають на вдосконалення професійних знань і вмій; містить у собі комплекс знань щодо балетмейстерської діяльності.

Діяльнісно-творчий компонент розкриває творчі здібності балетмейстера, можливості його самореалізації у професійній діяльності, готовність до балетмейстерської творчості. Він відображає пізнавальну і творчу активність фахівця, відзначається пошуком, ствердженням і реалізацією художньо-естетичних цінностей. Основою цього компоненту є вміння як сукупність способів здійснення певної балетмейстерської діяльності у постановці, виконанні, а також спілкуванні.

Операційний компонент включає комплекс умінь і навичок організації творчої діяльності, способи розумових дій та логічних операцій, а також форми практичної діяльності. Він є одним із найскладніших аспектів професійної діяльності балетмейстера, який вимагає від нього образного мислення, творчої уяви, вербальної та невербальної комунікативної діяльності, організаторських здібностей, виконавських, педагогічних і репетиційно-постановочних умінь, досконале володіння танцювальною технікою, знанням режисури й акторської майстерності, організації та проведення концертних виступів.

Здійснений аналіз дав змогу визначити основні блоки балетмейстерських умінь учителя хореографії: *художньо-образний, когнітивний, музично-слуховий, виконавсько-технічний, операційно-творчий.*

Художньо-образний блок містить у собі перцептивні вміння, що допомагають майбутньому вчителю хореографії повноцінно сприймати хореографічні композиції, здатність до їх естетичної оцінки, досвід балетмейстерської діяльності, усвідомлення ролі виразних засобів у створенні сценічного образу.

Когнітивний блок балетмейстерських умінь складається з умінь теоретичного та практичного спрямування, пов'язаних з набуттям і відтворенням знань у процесі балетмейстерської діяльності майбутнього вчителя хореографії.

Музично-слуховий блок балетмейстерських умінь передбачає здатність студентів-хореографів сприймати, запам'ятовувати, уявляти й відтворювати музичний матеріал мовою танцю.

Виконавсько-технічний блок визначає наявність інтерпретаційно-діяльнісних (інструктивно-виконавських) умінь, танцювально-лексичних умінь, що включають вміння балетмейстерського комбінування, варіювання, графічної фіксації хореографічного тексту, рисунку композицій, низку технічних прийомів, пов'язаних із танцювальною лексикою.

Операційно-творчий блок балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії містить уміння добирати танцювально-виразні засоби для створення хореографічного образу.

Майбутній учитель хореографії повинен уміти: вирішувати навчально-виховні, художньо-творчі завдання; розвивати акторські здібності й образне мислення; методично правильно використовувати хореографічну лексику та рисунки танцю з урахуванням музичного матеріалу; виховувати та розвивати естетичний смак, культуру в постановках хореографічних творів; професійно здійснювати показ лексичного матеріалу, комбінацій майбутніх постановок. Будучи важливими структурними компонентами хореографічної освіти вчителя хореографії, означені вміння суттєво позначаються на готовності до професійної діяльності в якості балетмейстера хореографічних колективів.

У другому розділі **«Методичні аспекти формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії та їх готовність до професійної діяльності»** розглянуто модель та розкрито педагогічні умови формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки.

Чільне місце у процесі формування балетмейстерських умінь майбутнього вчителя хореографії посідає методика, яка об'єднує психолого-педагогічні та фахові знання й уміння, необхідні для його професійної діяльності. Учитель хореографії повинен володіти багатьма методами, щоб обрати найдоцільніші з них для вирішення конкретних завдань. Сукупність методів разом зі змістом навчальної програми складає відповідну методику, ефективність якої оцінюється за результатами досягнення поставленої освітньої мети.

Методика формування балетмейстерських умінь вивчає закономірності, принципи, зміст, організацію, форми і методи передачі педагогом-хореографом та засвоєння студентами досвіду художньої діяльності й досвіду естетичного ставлення до творів хореографічного мистецтва, забезпечуючи високий рівень балетмейстерської підготовки.

Методична підготовка майбутнього вчителя хореографії є складним процесом, що вимагає не лише досконалого професійного оволодіння всім багатством виражальних засобів танцю, а й засвоєння методики його розучування. Це завдання реалізується поетапно і містить такі базові моменти: опанування методики виконання рухів та їх комбінацій; розучування хореографічного тексту з учасниками; постановка хореографічного твору; проведення репетиційної роботи; засвоєння методики роботи з хореографічним колективом у навчальних закладах різного спрямування.

В основу формувального експерименту покладено модель формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки. Вона визначає мету, завдання, структурні компоненти, змістові домінуючі лінії, етапи формування балетмейстерських умінь, методи, організаційні форми навчального процесу, педагогічні умови, критерії і показники та результати сформованості балетмейстерських умінь (рис. 1).

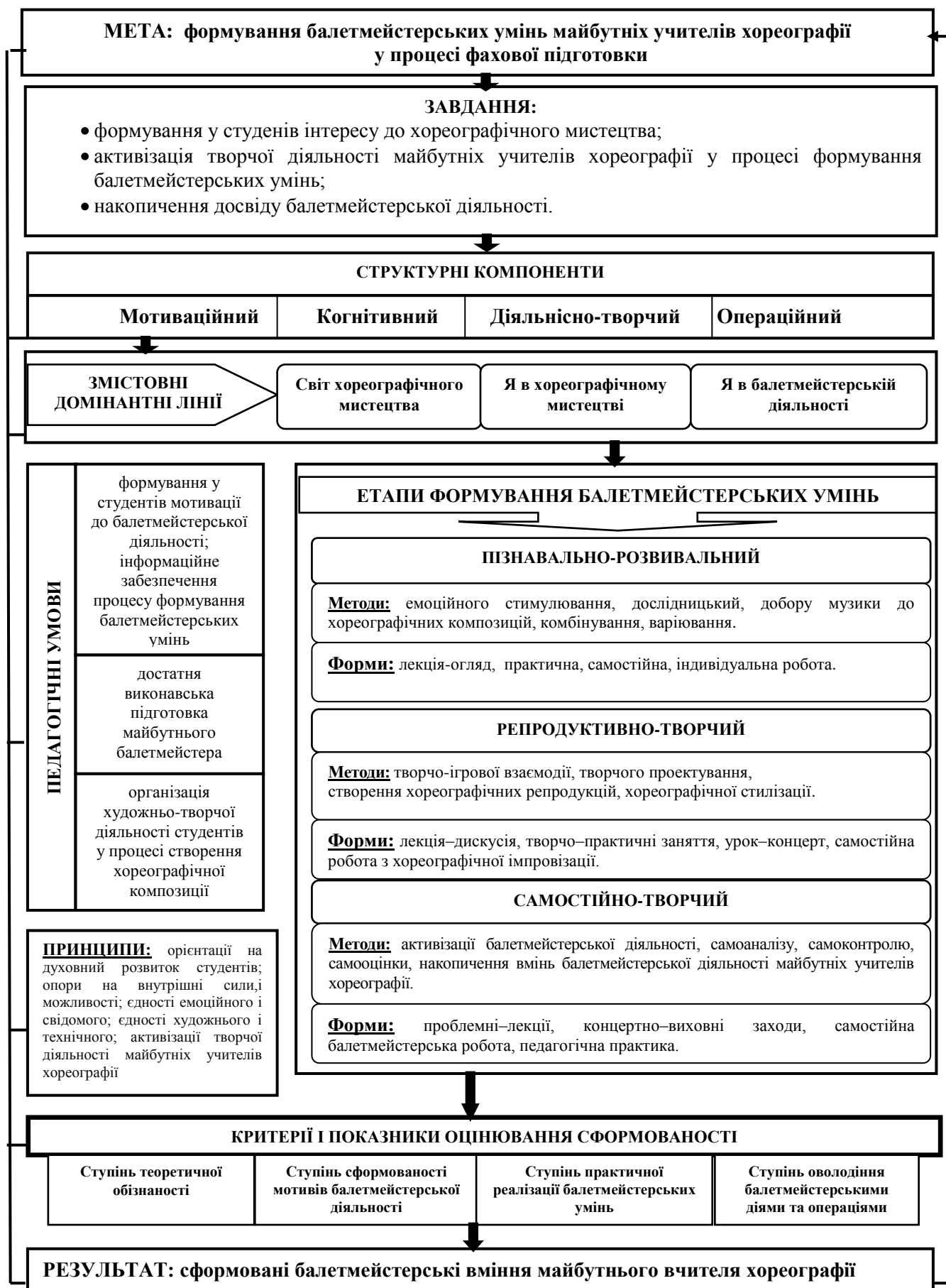

Рис. 1. Модель формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки

Нами було виокремлено три змістові домінантні лінії, які визначали напрямки формування балетмейстерських умінь.

1. Змістова лінія «Світ хореографічного мистецтва» спрямовувалася на пізнання та розкриття різних граней хореографічного мистецтва. Її впровадження забезпечувало засвоєння студентами знань, накопичення художніх вражень, уявлень, що сприяло їх цілісності та системності, ціннісному ставленню до хореографічних творів.

2. Змістова лінія «Я в хореографічному мистецтві» мала увести студентів у світ власної хореографічної діяльності, стимулювати до виконавсько-творчої роботи, формувати самостійність у використанні набутих знань і вмій.

3. Змістова лінія «Я в балетмейстерській діяльності» спрямовує увагу на подальший розвиток балетмейстерських умінь студентів.

Відповідно до виокремлених змістових ліній нами було визначено три етапи формування балетмейстерських умінь: **пізнавально-розвивальний, репродуктивно-творчий, самостійно-творчий.**

Пізнавально-розвивальний етап охоплював навчання на 1-2 курсах. Студенти засвоювали теоретичні основи хореографічного мистецтва, накопичували художні враження й уявлення. Основним завданням цього етапу була загальна спрямованість підготовки на отримання фахових знань і виконавських умінь, їх практичне використання у початковій балетмейстерській діяльності (з другого курсу).

Домінантною основою цього етапу стала змістова лінія «Світ хореографічного мистецтва», яка розкривала теорію й історію хореографічного мистецтва, ознайомила зі здобутками класичного, народного, бального, сучасного хореографічного мистецтва, життям та творчістю видатних вітчизняних і зарубіжних балетмейстерів, із танцювальними напрямками різних періодів розвитку суспільства, жанрами, засобами хореографічної виразності, структурою композиції танцю, спеціальною термінологією. У процесі акумуляції знань і вражень студенти набували художньо-естетичного досвіду, розвивали хореографічні здібності, виконавські вміння.

Основні методи роботи на даному етапі – це метод емоційного стимулювання, дослідницький, добору музики до хореографічних композицій, комбінування, варіювання.

Організаційні форми навчального процесу – лекція-огляд, практична, самостійна, індивідуальна робота студентів.

Репродуктивно-творчий етап охоплював навчання на 3-му курсі. Особлива увага приділялася змістовій лінії «Я в хореографічному мистецтві». На цьому етапі було акцентовано на формуванні індивідуальних і колективних виконавських умінь студентів, їх спрямуванні на розкриття хореографічних образів, розвитку здатності до створення хореографічних композицій, де домінантним був операційний компонент. Це заохочувало студентів до виконавської діяльності, оскільки майбутній учитель хореографії повинен бути кваліфікованим постановником і вміти виконати поставлений хореографічний твір.

Основні методи роботи – метод творчо-ігрової взаємодії, творчого проектування, створення хореографічних репродукцій, хореографічної стилізації.

Організаційні форми навчального процесу – лекція–дискусія, творчо–практичні заняття, урок–концерт, самостійна робота з хореографічної імпровізації.

Самостійно-творчий етап охоплював навчання на випускному – 4-му курсі. У цей період особлива увага приділялася змістовій домінантній лінії «Я в балетмейстерській діяльності», оскільки в навчальний процес впроваджувалася фахова практика в загальноосвітній школі, яка ґрунтувалася на принципах інтересу й емоційної захопленості студентами балетмейстерською діяльністю, активністю в самостійному набутті професійного досвіду, педагогічної взаємодії. Продовжують супроводжувати практичну діяльність студентів-хореографів змістові лінії «Світ хореографічного мистецтва», «Я в хореографічному мистецтві».

Основні методи роботи – метод активізації балетмейстерської діяльності, самоаналізу, самоконтролю, самооцінки, накопичення вмінь балетмейстерської діяльності майбутніх учителів хореографії.

Організаційні форми навчального процесу – проблемні–лекції, концертно–виховні заходи, самостійна балетмейстерська робота, педагогічна практика.

Опора на принципи формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії дозволяє визначати загальні орієнтири розвитку хореографічної культури студентів, виховання у них відповідних особистісних якостей, що ґрунтується на таких основних принципах: орієнтації на духовний розвиток студентів; опори на внутрішні сили й можливості майбутнього балетмейстера; єдності емоційного і свідомого; єдності художнього і технічного; активізації творчої діяльності майбутніх учителів хореографії.

Ефективність формування балетмейстерських умінь у системі підготовки майбутнього вчителя хореографії значною мірою залежить від сприятливих педагогічних умов.

На основі теоретичного аналізу та дослідної роботи нами було визначено й обґрунтовано **педагогічні умови**, які, на наш погляд, є найістотнішими для формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії, а саме:

Формування у студентів мотивації до балетмейстерської діяльності. Дана умова передбачає наявність інтересу до балетмейстерської діяльності, потребу майбутнього вчителя хореографії у фахових знаннях. Маючи стійке мотивоване бажання оволодіти професією хореографа, він виявляє наполегливість, цілеспрямованість, ініціативність, інтелектуальну гнучкість, отримуючи при цьому певне задоволення результатами навчання.

Інформаційне забезпечення процесу формування балетмейстерських умінь спрямовується на розвиток у студентів фахових знань, загальнокультурної ерудованості, освіченості у сфері мистецтвознавчої діяльності, а також творчості та здатності до самопізнання. Інформаційні вміння балетмейстера – це широка група загальнонавчальних умінь, які передбачають здатність

знаходити, осмислювати, переробляти, використовувати й ретранслювати інформацію у процесі фахової діяльності.

Достатня виконавська підготовка майбутнього балетмейстера акцентується на його художньо-творчій діяльності, що збагачує емоційну сферу майбутніх учителів хореографії, формуючи у них ціннісні орієнтації у галузі балетмейстерського мистецтва; впливає на формування балетмейстерських умінь, насамперед перцептивних, комунікативних, когнітивних, музично-слухових, виконавсько-технічних, операційно-творчих у процесі створення хореографічних композицій.

Організація художньо-творчої діяльності студентів у процесі створення хореографічних композицій – це складний і багатогранний процес, що вимагає особливих знань, умінь і навичок від студентів-хореографів, що роблять перші кроки у напрямку оволодіння балетмейстерським мистецтвом.

У третьому розділі **«Експериментальне дослідження моделі формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки»** розкрито зміст дослідно-експериментальної роботи; обґрунтовано критерії сформованості балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії; визначено етапи проведення експерименту та проаналізовано його результати.

В експериментальному дослідженні брали участь 188 студентів спеціальності «Хореографія» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Херсонського державного університету, Бердянського державного педагогічного університету. Із них на констатувальному етапі експерименту – 65, на формувальному – 123 особи. Серед них – 58 студентів експериментальної та 65 – контрольної групи II-IV курсів денної форми навчання.

Ураховуючи обмежену кількість студентів на одному курсі (10-15 осіб), ми не мали можливості розподілити їх на контрольну й експериментальну групи, що навчалися б паралельно. Тому для проведення експериментальної роботи ми використали відому в практиці педагогічних досліджень методику умовно паралельного експерименту, коли контрольні групи вступили до вузу в 2010 році, експериментальні – у 2011 році. У такий спосіб ми порівнювали результати, отримані в поточному році, з результатами попереднього року.

На кожному етапі дослідно-експериментальної роботи нами ставилися завдання, які забезпечували поступове формування балетмейстерських умінь та дозволяли простежити їх динаміку.

Критеріями і показниками сформованості балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії виділено:

- ступінь теоретичної обізнаності, яка визначається за показниками ґрунтовності й системності фахових знань; міцності та гнучкості знань; розумінням практичної значущості знань;

- ступінь сформованості мотивів балетмейстерської діяльності, показниками якої є наявність потреби в балетмейстерській діяльності;

сформованість інтересу до розробки та реалізації балетмейстерських задумів; усвідомленість мети власної балетмейстерської діяльності;

- ступінь практичної реалізації балетмейстерських умінь, яка виявляється в активності у пошуку способів вирішення балетмейстерських завдань; у здатності аналізувати та коригувати процес балетмейстерської діяльності; у практичному застосуванні набутих балетмейстерських умінь;

- ступінь оволодіння балетмейстерськими діями й операціями. Показники: готовність здійснювати організаторські, репетиційні, пізнавальні, комунікативні дії; володіння виконавською технікою; критичність оцінки результатів власної балетмейстерської діяльності.

За результатами констатувального експерименту було визначено три рівні сформованості балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії.

Високий (творчий) рівень сформованості балетмейстерських умінь характеризується: а) ґрунтовністю та системністю фахових знань, їх міцністю та гнучкістю; розумінням практичної значущості знань; б) наявністю стійкої потреби в балетмейстерській діяльності; сформованістю інтересу до розробки та реалізації балетмейстерських задумів; усвідомленістю мети власної балетмейстерської діяльності; в) значною активністю у пошуку способів вирішення балетмейстерських завдань; умінням аналізувати та коригувати процес балетмейстерської діяльності; практичним застосуванням набутих знань, балетмейстерських умінь і навичок; г) високим ступенем володіння операційними вміннями в організаторських, репетиційних, пізнавальних, комунікативних діях; достатнім володінням виконавською технікою; здатністю до критичного оцінювання результатів власної балетмейстерської діяльності.

Середній (творчо-репродуктивний) рівень визначається: а) достатніми фаховими знаннями, хоча не завжди ґрунтовними та системними; недостатнім усвідомленням їх практичної значущості; б) помітною наявністю потреби в балетмейстерській діяльності; ситуативним інтересом до розробки та реалізації балетмейстерських задумів; зацікавленістю у власній балетмейстерській діяльності; в) достатнім виявом активності у пошуку балетмейстерських завдань; відчутною сформованістю умінь аналізувати та коригувати процес балетмейстерської діяльності; наявністю практичних балетмейстерських знань, умінь, навичок; г) позитивним ставленням до організаторських, репетиційних, пізнавальних, комунікативних дій; недостатнім оволодінням виконавською технікою; частковою здатністю критично оцінювати власну балетмейстерську діяльність.

Низький (репродуктивний) рівень характеризується: а) фрагментарністю фахових знань, які найчастіше застосовуються за певним алгоритмом; недостатнім усвідомленням практичної значущості знань; б) відсутністю потреби в балетмейстерській діяльності; ситуативним інтересом до розробки та реалізації балетмейстерських задумів; байдужістю до власної балетмейстерської діяльності; в) недостатньою активністю у вирішенні балетмейстерських завдань; початковими вміннями балетмейстерської діяльності; г) байдужим ставленням до здійснення організаторських, репетиційних, пізнавальних, комунікативних дій; слабким рівнем володіння

виконавською технікою; некритичним ставленням до себе, неадекватністю самооцінки результатів власної балетмейстерської діяльності.

Отримані результати засвідчили ефективність експериментальної методики формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки, що відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Результати дослідно-експериментальної роботи у ЕГ та КГ

Рівень	Формувальний експеримент											
	ЕГ (58 студентів)						КГ (65 студентів)					
	1-й зріз		2-й зріз		3-й зріз		1-й зріз		2-й зріз		3-й зріз	
	абс	%	абс	%	абс	%	абс	%	абс	%	абс	%
Високий	4	6,9	6	11,5	11	18,4	2	3	5	7,7	5	7,7
Середній	26	44,8	30	52,8	35	59,8	30	46,2	31	47,7	38	58,4
Низький	28	48,3	22	35,7	12	21,8	33	50,8	29	44,6	22	33,9

Порівняльний аналіз результатів формування за усталеною й експериментальною методикою підтвердив ефективність останньої. Дані трьох зрізів свідчили, що більш динамічні позитивні зміни відбулися у ЕГ. Так, із 6,9% до 18,4% зросла кількість студентів, яких віднесли до високого рівня; з 48,3% до 21,8% зменшилася кількість тих, що показали низький рівень. Щодо результатів у контрольній групі, то вони виявилися значно нижчими – з 3% до 7,7% збільшилася кількість студентів з високим рівнем сформованості балетмейстерських умінь; показник низького рівня зменшився з 50,8% до 33,9% відповідно. Динаміку зміни показників обох груп графічно представлено на рисунку 2.

Аналіз результатів проведеного дослідження та власні спостереження дозволили виявити певні закономірності процесу формування балетмейстерських умінь, а саме: розвиток балетмейстерських умінь має нерівномірний, стрибкоподібний характер; чим загальнішим є алгоритм виконання самостійно-творчих завдань, тим поліваріантнішими є їх вирішення; чим вищий рівень оволодіння балетмейстерськими вміннями, тим менше часу потрібно на реалізацію творчого задуму.

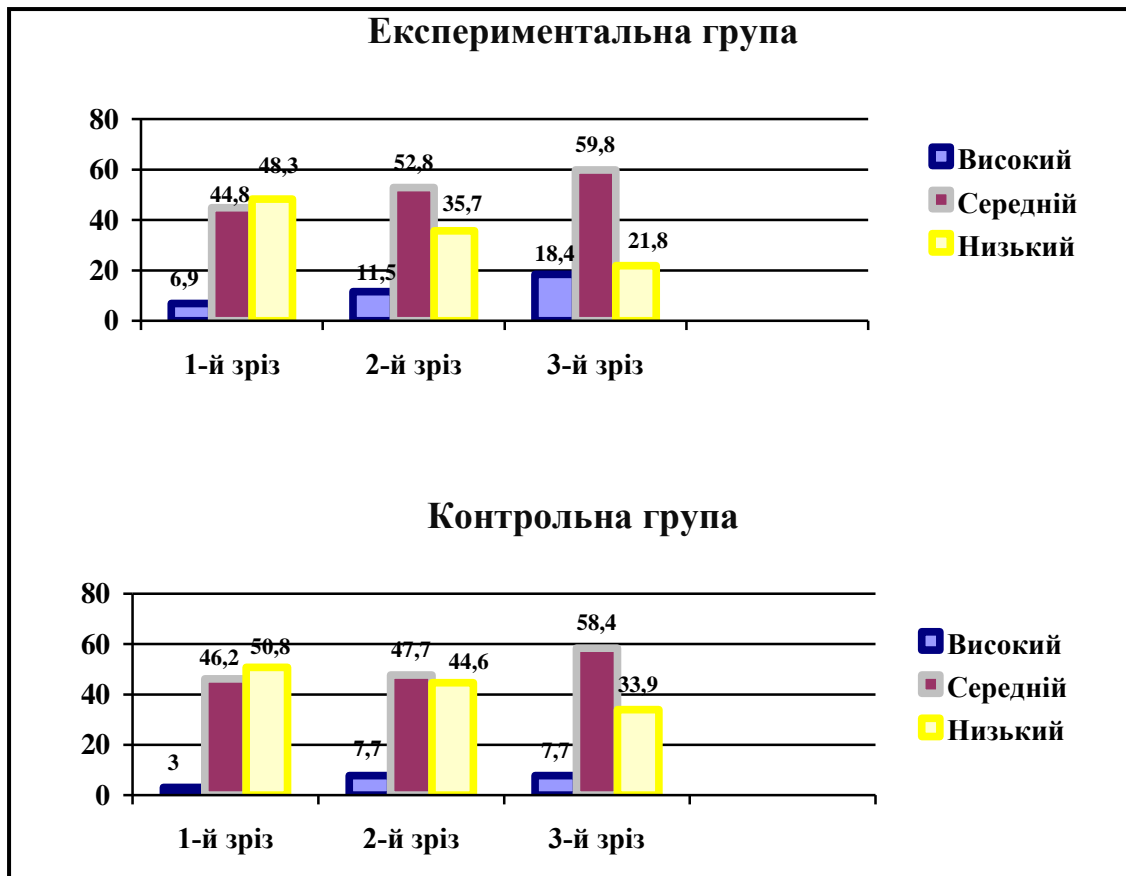

Рис. 2. Динаміка змін рівнів сформованості балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії

Результати педагогічного експерименту є підтвердженням ефективності розробленої моделі формування балетмейстерських умінь і визначають доцільність її впровадження у практику фахової підготовки майбутніх учителів хореографії у вищих педагогічних закладах.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено результати теоретичного узагальнення та запропоновано практичне вирішення проблеми формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії, що знайшло відображення в обґрунтуванні й експериментальній перевірці розробленої моделі.

Проведення дослідження дало можливість зробити такі висновки щодо поставлених і вирішених завдань.

1. Актуальність вивчення проблеми формування балетмейстерських умінь зумовлена її теоретичною і практичною значущістю для підготовки майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки, потребою сучасних мистецьких та загальних закладів у висококваліфікованих фахівцях.

Педагогічна діяльність майбутнього вчителя хореографії має свою специфіку залежно від галузі творчої реалізації. Вона реалізується у конструктивній, освітньо-виховній, інформаційно-просвітницькій, комунікативній, організаторській, соціально-психологічній та дослідницькій

роботі. Важливою складовою у формуванні балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії є педагогічні переконання, майстерність, професіоналізм, творчість, культура, здібності, самосвідомість та спрямованість майбутнього вчителя хореографії у навально-творчій діяльності.

2. Проаналізовано й обґрунтовано теоретико-методичну підготовку майбутніх учителів хореографії, яка об'єднує педагогічні та фахові знання й уміння, необхідні для його професійної діяльності. Конкретизовано сутність понять «балетмейстерська підготовка вчителя хореографії», «балетмейстерські вміння вчителя хореографії». Під балетмейстерською підготовкою розуміється творчий процес, спрямований на набуття вчителем хореографії теоретичних та практичних знань, що сприяють формуванню балетмейстерських умінь. Балетмейстерські вміння вчителя хореографії формуються на основі фахових знань, навичок (або системи навичок) завдяки варіюванню умов тренування, які ґрунтуються на майстерності та творчості, що успішно функціонують у динаміці балетмейстерської діяльності.

3. Обґрунтовано критерії діагностики сформованості балетмейстерських умінь, а саме: ступінь теоретичної обізнаності (показники: ґрунтовність і системність фахових знань; міцність та гнучкість знань; розуміння практичної значущості знань); ступінь сформованості мотивів балетмейстерської діяльності (показники: наявність потреби в балетмейстерській діяльності; сформованість інтересу до розробки та реалізації балетмейстерських задумів; усвідомленість мети власної балетмейстерської діяльності); ступінь практичної реалізації балетмейстерських умінь (показники: вияв активності у пошуку способів вирішення балетмейстерських завдань; здатність аналізувати та коригувати процес балетмейстерської діяльності; практичне застосування набутих балетмейстерських умінь); ступінь оволодіння балетмейстерськими діями та операціями (показники: уміння здійснювати організаторські, репетиційні, пізнавальні, комунікативні дії; володіння виконавською технікою; критичність оцінки результатів власної балетмейстерської діяльності). Їх застосування дало можливість розкрити змістову характеристику рівнів сформованості балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії, діагностувати процес формування балетмейстерських умінь й отримати достовірні результати.

4. Виявлено педагогічні умови формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії, які, на наш погляд, є найістотнішими, а саме: формування у студентів мотивації до балетмейстерської діяльності; інформаційне забезпечення процесу формування балетмейстерських умінь; забезпечення виконавської підготовки майбутнього балетмейстера; організація художньо-творчої діяльності студентів у процесі створення хореографічної композиції.

5. Розроблено та апробовано модель формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки. Сутність моделі полягає в інтеграції фахових дисциплін відповідно до наскрізних змістових домінантних ліній («Світ хореографічного мистецтва», «Я в хореографічному мистецтві», «Я в балетмейстерській діяльності»), що забезпечують їх

міжпредметне узгодження, мети і поставлених до неї завдань; представлені структурні компоненти (мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-творчий, операційний); обґрунтовано педагогічні умов та етапи формування балетмейстерських умінь (пізнавально-розвивальний, репродуктивно-творчий, самостійно-творчий); визначено критерії і показники оцінювання та результат сформованості балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії (ступінь теоретичної обізнаності, ступінь сформованості мотивів балетмейстерської діяльності, ступінь практичної реалізації балетмейстерських умінь, ступінь оволодіння балетмейстерськими діями та операціями).

6. Упроваджена модель формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії виявила достатню ефективність, про що свідчить динаміка отриманих результатів. Відбулося помітне зростання кількості студентів ЕГ, віднесених до високого (з 6,9% – до 18,4%) та середнього (з 44,8% – до 59,8 %) рівнів. Водночас суттєво зменшилася кількість студентів, що виявили низький рівень (з 48,3 % – до 21,8 %). Щодо контрольної групи, то тут динаміка змін була менш істотною. Успішна апробація експериментальної методики дає підставу рекомендувати її для широкого впровадження у практику підготовки студентів мистецьких факультетів.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів поставленої проблеми. Подальшого вивчення й наукового обґрунтування потребують питання розвитку балетмейстерської діяльності студентів на основі взаємодії різних видів хореографічного мистецтва, підготовки майбутніх учителів хореографії до самостійної балетмейстерської діяльності у навчальних закладах різного спрямування.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Пархоменко О. М. Розвиток хореографічного мистецтва Чернігівського Полісся останньої чверті ХХ століття / О. М. Пархоменко // Вісник Луганського Національного університету імені Тараса Шевченка № 17 (218) Педагогічні науки. Частина II, 2011. – С. 125-130.
2. Пархоменко О. М. Сутність і структура балетмейстера-педагога / О. М. Пархоменко // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). – Ніжин: НДУ ім. Миколи Гоголя, 2012. – №5. – С. 61-66.
3. Пархоменко О. М. Проблема балетмейстерської підготовка майбутніх педагогів-хореографів / О. М. Пархоменко // збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2013. – № 2. С. 109-112.
4. Пархоменко О. М. Структура діяльності балетмейстера-педагога у різножанрових хореографічних колективах / О. М. Пархоменко // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). – Ніжин: НДУ ім. Миколи Гоголя, 2013. – № 1. – С. 44-48.

5. Пархоменко О. М. Педагогічні умови формування балетмейстерських умінь педагога-хореографа в процесі професійної підготовки / О. М. Пархоменко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірка наукових праць / Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти», 25-27 квітня 2013 року. – Вип. 14 (19). – К : НПУ, 2013. – С. 95-98.

6. Пархоменко О. М. Теоретичне обґрунтування критеріїв і показників сформованості балетмейстерських умінь майбутніх педагогів-хореографів / О. М. Пархоменко // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – № 2 – С. 61-64.

7. Пархоменко О. М. Балетмейстерська підготовка майбутніх хореографів у системі вищої педагогічної освіти / О. М. Пархоменко // Проблеми мистецької освіти: [збірник науково-методичних статей]. – Вип. 6 / відп. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – С. 137-142.

8. Пархоменко О. М. Балетмейстерські вміння у діяльності педагога-хореографа / О. М. Пархоменко // Проблеми мистецької освіти: [збірник науково-методичних статей]. – Вип. 7 / відп. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – С. 138-151.

9. Пархоменко О. М. До сутності поняття «балетмейстерські здібності педагога-хореографа» / О. М. Пархоменко // Проблеми мистецької освіти: [збірник науково-методичних статей]. – Вип. 8 / відп. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – С. 38-43.

10. Пархоменко О. М. Сутність поняття «балетмейстерські вміння» та їх компонентна структура в діяльності майбутніх педагогів-хореографів / О. М. Пархоменко // Проблеми мистецької освіти: [збірник науково-методичних статей]. – Вип. 9 / відп. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – С. 112-115.

Статті у міжнародних наукових фахових виданнях

11. Пархоменко А. Н. Методические аспекты формирования балетмейстерских умений будущих педагогов-хореографов / А. Н. Пархоменко // Сборник научных трудов Телавского государственного университета № 1 (27). Тбилиси. – 2014. – С. 298-301.

12. Пархоменко А. Н. К проблеме балетмейстерской подготовки будущих педагогов-хореографов в системе высшего педагогического образования / А. Н. Пархоменко // Актуальные проблемы мировой художественной культуры: материалы VII междунар. науч. конф., посвящ. памяти проф. У. Д. Розенфельда (Гродно, 16 – 17 окт. 2014 г.) В 2 ч. Ч. 1 / ГрГУ им. Я. Купалы; редкол.: Т. Г. Барановская (гл. ред.) [и др.]. – Гродно : ГрГУ, 2015. – С. 127-131.

Матеріали і тези науково-практичних конференцій

13. Пархоменко О. М. Організація балетмейстерської діяльності майбутнього педагога-хореографа / О. М. Пархоменко // Мистецькі діалоги: культура, освіта, виконавство: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару студентів, магістрантів, аспірантів, викладачів. – Ніжин: НДУ ім. Миколи Гоголя, 2012. – С. 67-70.

14. Пархоменко О. М. Теоретичні аспекти формування балетмейстерських умінь майбутніх педагогів-хореографів / О. М. Пархоменко // Хореографічна та театральна культура України: педагогічні та мистецькі виміри: збірник матеріалів Всеукр. наук.-практич. конф. – Ч. I. – К. : КНУКіМ, 2013. – С. 82-86.

15. Пархоменко О. М. Робота балетмейстера-педагога над графічним записом хореографічного твору / О. М. Пархоменко // Мистецько-освітній простір України: історія та сучасність: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару студентів, магістрантів, аспірантів, викладачів (Ніжин, 10 – 13 травня 2014 р.). – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – С. 77-78.

16. Пархоменко О. М. Формування у майбутніх педагогів-хореографів мотивації до балетмейстерської діяльності / О. М. Пархоменко // Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства: матеріали I Міжнародної конференції молодих учених та студентів (16- 17 лютого 2015 року) – Одеса, Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського, 2015. – С. 117-118.

17. Пархоменко О. М. Теоретичні аспекти формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії / О. М. Пархоменко // Художня освіта на межі тисячоліття: здобутки, проблеми, перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Ніжин, 24–25 квітня 2015 р.) / відп.ред. В. В. Ревенчук. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – С. 75-77.

АНОТАЦІЇ

Пархоменко О. М. Формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2016.

У дисертації досліджено проблему формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки. На основі аналізу наукової літератури розкрито сутність та структуру діяльності балетмейстера; визначено балетмейстерські вміння у діяльності вчителів хореографії.

Теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови; визначено домінуючі змістові лінії «Світ хореографічного мистецтва», «Я в хореографічному мистецтві», «Я в балетмейстерській діяльності» та етапи формування балетмейстерських умінь; розроблено критерії і показники сформованості балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії; проаналізовано результати формувального експерименту й доведено їх статистичну достовірність.

Отримані результати дослідження доводять ефективність запропонованої методики та її значущість для подальшого вдосконалення теорії і практики фахової підготовки майбутніх учителів хореографії.

Ключові слова: балетмейстер, балетмейстерські вміння, балетмейстерська підготовка, майбутній учитель хореографії, модель формування балетмейстерських умінь.

Пархоменко А. Н. Формирование балетмейстерских умений будущих учителей хореографии в процессе профессиональной подготовки. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2016.

В диссертации исследована проблема формирования балетмейстерских умений будущих учителей хореографии в процессе профессиональной подготовки. На основе анализа научной литературы раскрыта сущность и структура деятельности балетмейстера; определены балетмейстерские умения в деятельности учителей хореографии.

Обоснование сущности балетмейстерской деятельности позволило выделить структурные компоненты: мотивационный, когнитивный, деятельностно-творческий, операционный. Обозначенные компоненты обеспечивают основные блоки балетмейстерских умений в поле деятельности учителя хореографии: художественно-образный, когнитивный, музыкально-слуховой, исполнительско-технический и операционно-творческий.

В диссертации обосновано, что необходимыми и достаточными для эффективного формирования балетмейстерских умений будущих учителей хореографии являются педагогические условия: формирование у студентов мотивации к балетмейстерской деятельности; информационное обеспечение процесса формирования балетмейстерских умений; обеспечения исполнительской подготовки будущего балетмейстера; организация художественно-творческой деятельности студентов в процессе создания хореографической композиции.

Опора на принципы формирования балетмейстерских умений позволяет определять общие ориентиры развития хореографической культуры студентов, воспитание у них соответствующих личностных качеств, что основывается на следующих основных принципах: ориентации на духовное развитие студентов; опоры на внутренние силы и возможности будущего балетмейстера; единства эмоционального и сознательного; единства художественного и технического; активизации творческой деятельности будущих учителей хореографии.

В работе создана и обоснована модель формирования балетмейстерских умений будущих учителей хореографии на основе доминантных смысловых линий «Мир хореографического искусства», «Я в хореографическом искусстве», «Я в балетмейстерской деятельности»; этапы формирования балетмейстерских умений; основные методы работы и организационные формы

учебного процесса; разработаны критерии и показатели сформированности балетмейстерских умений будущих учителей хореографии; проанализированы результаты формирующего эксперимента и доказана их статистическая достоверность.

Теоретически обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия, при которых осуществляется формирование балетмейстерских умений будущих учителей хореографии в процессе профессиональной подготовки.

Внедрение в педагогический эксперимент модели способствовало существенному повышению уровня сформированности балетмейстерских умений будущих учителей хореографии. Полученные результаты исследования доказывают эффективность предложенной модели и ее значимость для дальнейшего совершенствования теории и практики профессиональной подготовки будущих учителей хореографии в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: балетмейстер, балетмейстерские умения, балетмейстерская подготовка, будущий учитель хореографии, модель формирования балетмейстерских умений.

Parkhomenko, O. M. Formation of choreographic skills of future dance teachers in the process of their professional training. – Manuscript.

Thesis to win a Candidate Degree in speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Kyiv Mikhaïlo Drahomanov National Pedagogical University. – Kyiv, 2016.

The thesis focuses on the problem of forming choreographic skills of future teachers of choreography in the process of their professional training. On the basis of analysis of scientific literature the essence and structure of choreographers' activities were revealed. Also a choreographer's skills in the activities of teachers of choreography were defined.

The pedagogical conditions were theoretically substantiated and experimentally checked up, and the dominant semantic lines : «The world of the art of choreography»; «Ego» in the art of choreography»; «Ego» in the activities of a choreography teacher» were defined , as well as the stages of forming of choreographic skills . The criteria and indices of the degree of perfection of choreographic skills of future teachers of choreography were worked out . Also the results of the forming experiment were analyzed and their statistical authenticity was proved.

The results obtained from the research confirm the effectiveness of the proposed teaching techniques and their significance for further perfecting the theory and practice of the professional training of future teachers of choreography.

Keywords: choreographer, choreographic skills, choreographic training, future teacher of choreography, model of forming choreographic skills.